

J. 5

ALKOHOL OCH DROGPOLITISKT PROGRAM I LOMMA KOMMUN

Definition

I vardagslivet är begreppet drog mångtydigt. Det är därför viktigt att till en början bestämma hur begreppet skall definieras i det alkohol- och drogpolitiska programmet för Lomma kommun.

Begreppet drog definieras olika beroende av vilken källa som refereras. Synonymt med termen narkotika används ofta ordet drog, men det är svårare att enhetligt definiera vad en drog är. I Sverige är det vanligt att man skiljer mellan läkemedel, droger (narkotika) samt alkohol, tobak och kaffe, s.k. legala njutningsmedel. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningar skriver i ”Drogutveckling i Sverige – Rapport 2002”

Med narkotika avses i Sverige de preparat som finns upptagna i Läkemedelsverkets föreskrifter om utveckling över narkotika. Den omfattar sådana medel som är föremål för kontroll enligt internationella överenskommelser, men också ett antal medel som enligt svenska bestämmelser skall ses som narkotika. I Sverige har man valt att beteckna all icke medicinsk användning av narkotika som missbruk.

Begreppet droger definieras emellertid i detta dokument inte endast som narkotika och dopingklassade preparat utan även tobak.

Bakgrund

De senaste åren har flera förändringar skett som sannolikt kommer att påverka Lommabornas förhållande till alkohol och droger.

Gränserna mot övriga Europa är öppnare. Närheten till kontinenten gör kommunen extra sårbar. Det är svårt för kommunen att freda sig mot nya influenser vad gäller synen på alkohol och droger, samtidigt som det blivit lättare att få tag på både billig alkohol och narkotika. Risken är att konsumtionen ökar och därmed att fler drabbas av alkohol- och drogrelaterade sjukdomar, skador och missbruk. Under senare år har dock hembränningen minskat i omfattning, mycket beroende på att tillgången på alkohol köpt utomlands ökat.

Kunskapen om alkoholens skadeverkningar är stor. Det kan nämnas att omkring 25-30 procent av samtliga vårdtillfällen inom psykiatri är alkoholrelaterade. Andelen alkoholrelaterade vårdtillfällen inom den akuta kroppsvården kan grovt skattas till 15-20 procent i åldern 20-54 år. (prop. 2000/01:20, Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador). Mot bakgrund av de senaste årens ökade alkoholkonsumtion är andelen alkoholrelaterade vårdtillfällen både inom psykiatri och inom kroppsvården idag minst lika höga.

Narkotikaproblemets omfattning har varierat genom åren. Efter några decenniers nedgång finns nu tecken på att attityderna förändrats och att mer och billigare narkotika finns på marknaden. Med ökad tillgänglighet och med nya droger som introducerats på marknaden är sannolikheten stor att även antalet missbrukare kommer att öka.

Tobak har inkluderats i begreppet ”drog” då det konstaterats att rökning är farligt och att det är viktigt att på olika sätt försöka minska antalet rökare. Man vet också att rökning är en inkörsport till allvarigare droger.

Man kan se nikotinplåster, rökavvänjningskurser, nikotintuggummi, ANT-undervisning, slopandet av rökrutor, förbud mot rökning på restauranger o.s.v. som uttryck för samhällets uppfattning om faran med att röka.

Det är mot denna bakgrund angeläget att kommunen, utifrån en övergripande vision och med tydliga mål, formulerar ett alkohol- och drogpolitiskt program, som kan uppnås genom en kombination av alkohol- och drogförebyggande insatser och erbjudandet av kvalificerad och individuellt anpassad vård för personer med alkohol- och drogproblem.

Vision för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Lomma kommun

- Alkoholkonsumtionen skall ligga på en sådan nivå att medicinska och sociala skadeverkningar inte uppstår.
- Barn och ungdomars uppväxttid skall vara fri från bruk av alkohol och droger, och de skall inte utsättas för miljöer där det förekommer missbruk.
- Det skall vara alkohol- och drogfritt på arbetet och i idrotts-, friluft- och motionssammanhang. Graviditeten skall vara en alkohol- och drogfri period.
- Kommunens barn- och ungdomsverksamhet innefattande den verksamhet som bedrivs av bidragsmottagande ideella föreningar där inriktningen är barn och ungdomar skall vara fria från bruk av alkohol och droger.

Åtgärdsprogram

Att arbeta i samverkan

Många människor delar oron över alkoholens skadeverkningar och vad som händer med dem som fastnat i ett narkotikaberoende. Myndigheter och organisationer gör också, oberoende av varandra, angelägna och ibland avgörande insatser för att förebygga problemen och för att reducera de skadliga effekterna.

Det är dock viktigt att slå fast att det alkohol- och drogförebyggande arbetet i kommunen inte skall ses som en angelägenhet för en enskild myndighet eller organisation utan skall betraktas som ett gemensamt ansvar och skall bygga på en gemensam kunskap och ett enhetligt synsätt. Tvärsektorielt arbete som bygger på aktiv samverkan mellan skola/fritid, socialtjänst, primärvård och polis effektiviserar dessutom genom att risken för dubbelarbete minskar.

Barnen och ungdomarna

I det alkohol- och drogförebyggande arbetet är barnen och ungdomarna den viktigaste målgruppen. Vanor och förhållningssätt till främst alkohol formas tidigt. Till ungdomen hör att vara osäker, med mycket funderingar kring den egna identiteten och med stor känslighet och mottaglighet för påverkan från bl.a. kamrater. Det är därför av central betydelse att skapa förutsättningar för en så sen alkoholdebut som möjligt.

Undersökning av drogvanorna i årskurs 7 – 9 har gjorts i december 1999, 2002, 2005 och 2008 och kommer att följas upp vart tredje år. Resultatet av den första drogvanundersökningen visade bl.a. att många ungdomar alkoholdebuterar redan vid 13 års ålder. Undersökningen visade också att en majoritet av föräldrarna har bristande kunskaper om sina barns alkohol- och drogvanor.

Föräldrarna

Föräldrar är de vuxna som står barnen närmast och har därför stor betydelse som föredömen och kunskapsförmedlare. Föräldrarna har ett stort ansvar då det gäller att bygga upp värderingar och attityder.

I den drogvanundersökning som genomfördes i december 1999 framkom emellertid att många föräldrar har bristande kunskap om sina barns alkohol- och drogvanor. Många barn fick tag på alkohol via sina föräldrar och med deras tillåtelse. Det är uppenbart att många föräldrar lever i föreställningen att de genom att bjuda och tillhandahålla alkohol kan lära sina barn bra alkoholvanor, vilket saknar stöd i aktuell forskning. I det alkohol- och drogförebyggande arbetet är det därför viktigt att nå föräldrarna med information om ungdomars förhållningssätt till alkohol och droger samt, att ge stöd i den ofta konfliktfyllda rollen som tonårsförälder.

Drogvanundersökningar 2002 och 2005 visar en glädjande minskning av ungdomarnas användning av droger och en restriktivare hållning från föräldrarna. Detta resultat kvarstår vid undersökningen 2008.

Det är dock angeläget att i samverkan med föräldraföreningarna fortsätta arbetet med att engagera fler föräldrar som "nattvandrare" och att verksamheten därmed utvecklas.

Information om ungdomars förhållningssätt till alkohol och droger skall fortlöpande ges till föräldrar via media, t ex Lomma Aktuellt.

Föräldrar skall inbjudas till föräldraträffar i ungdomarnas naturliga fritidsmiljöer, t ex Centralen och Stationen.

Föräldrar skall särskilt uppmärksammas på de risker barnen utsätts för i kontakten med smuggelsprit och hembränd sprit.

Skolan

Skolans personal bör ges utbildning och stöd så att de kan vara goda vuxna föredömen. Utbildningen bör t.ex. förmedla kunskap om ungdomarnas alkohol- och drogvanor, aktuell lagstiftning, det egna personliga ansvarets betydelse samt olika sätt att påverka ungdomars alkohol- och drogvanor.

Tidig tobaksdebut är en av de starkaste indikationerna på risken för ett senare missbruk av såväl alkohol som narkotika.

Undervisningen om alkohol, narkotika och tobak (ANT) samt antimobbingsprogram och stöd till elever som börjar skolka bör utvecklas och baseras på nya och effektivare metoder.

Program och förhållningssätt mot alkohol och droger skall utarbetas och kommuniceras. Dessa program måste så långt möjligt involvera såväl skolpersonal som föräldrar. Föräldrastödsprogram som erbjuds förebyggande redan då barnen är små ger positiva drogförebyggande effekter även senare och bör därför prioriteras.

Alla aktiviteter för ungdomar som bedrivs i kommunal regi, t ex discon skall vara alkohol- och drogfria.

Skolan skall tillse att det finns dialog mellan skolpersonal och föräldrar beträffande alkohol- och drogfrågor.

Arbetsplatsen

De flesta vuxna som riskerar att utveckla ett missbruk eller missbrukar har ett arbete.

Arbetsmiljöverket föreskriver att arbetsgivaren ska ha rutiner för verksamheten med arbetsanpassning och rehabilitering vid missbruk av alkohol och andra berusningsmedel (AFS 2000:1 ”Systematiskt arbetsmiljöarbete” och AFS 1994:1 om ”Arbetsanpassning och rehabilitering”).

Lomma kommun som arbetsgivare har en åtgärdsplan mot alkohol och droger som omfattar alla kommunala arbetsplatser.

Ett viktigt mål är att verka för att alla större arbetsplatser i kommunen, i likhet med det som gäller för Lomma kommun, upprättar ett tydligt och väl förankrat alkohol- och drogprogram som dels innehåller riktlinjer för att förebygga drogproblem på arbetsplatsen, dels riktlinjer för hur arbetet skall bedrivas med enskilda som riskerar eller redan har utvecklat ett missbruk.

Vård och behandling

Alkohol- och drogproblem är en bakomliggande orsak till många av de sociala och psykosociala problem som socialtjänsten kommer i kontakt med i sitt dagliga arbete. Det kan också vara omvänt så att sociala och psykosociala problem kan vara bakomliggande orsak till missbruksproblem. Den enskilde skall ges vårdinsatser som skall vara individuellt anpassade och som präglas av stor flexibilitet. Att erbjuda tidig och kvalificerad hjälp är ett viktigt komplement till det allmänt alkohol- och drogförebyggande arbetet som bedrivs i kommunen.

Stöd till anhöriga

Missbrukets konsekvenser berör inte bara den enskilde missbrukaren. Familjen och andra anhöriga drabbas ofta mycket hårt. Det är viktigt att de anhöriga så långt det är möjligt, med respekt för den enskildes integritet, involveras och blir delaktiga i hjälpen till den som missbrukar.

Via kommunens hemsida, media och broschyrer nås anhöriga med information om möjligheten att erhålla rådgivning och stöd i missbruksfrågor.

Barn till missbrukande föräldrar

Mellan 10 och 15 procent av svenska barn har någon förälder som missbrukar alkohol. Barn till alkoholiserade föräldrar riskerar att drabbas av allvarliga fysiska, psykiska och sociala problem. Studier har visat att dessa barn oftare än andra får egna anpassnings- och missbruksproblem. Genom tidiga stödinsatser för barn till missbrukare kan framtida missbruk eller ohälsa förebyggas. Som en viktig del i all missbruksvård skall det vara en självklarhet att det görs en bedömning av barnens hjälpbehov och att de erbjuds lämpligt stöd.

Förebyggande arbete i andra former

Alla näringsidkare i kommunen som säljer folköl och tobak besöks årligen med målet att informera personalen om vikten av att begära legitimation av ungdomar som köper folköl eller tobak samt att informera om aktuell lagstiftning. Skriftlig information och skyltar med information till kunderna om vilka regler som gäller överlämnas från kommunen.

Ideella föreningsledare möter barn och unga inom respektive organisation. Idrottsföreningar är den organisationstyp som idag samlar de flesta utövarna. Möjligheten för dessa ledare att erhålla utbildning inom förebyggande arbete mot alkohol och droger finns inom idrottens olika organisationer eller övriga organisationer som sysslar med barn och unga. Utbildning kan vid behov även anordnas genom kommunens försorg för att möjliggöra en höjning av kunskapen inom området för det ideella ledarskapet.

Den ideella förening som uppbär föreningsstöd från kommunen skall kunna visa sin vilja och nivå på kunskaperna hos sin ledarkader samt föreningens helhetsgrepp i samband med det samtal som sker varje år inom kultur- och fritidsenhetens ram. Finns brister i arbetet med förebyggande av alkohol- och tobaksbruk kan föreningsstödet påverkas negativt.

Restaurangägare med tillstånd att servera alkohol skall årligen inbjudas att diskutera frågor som har samband med riktlinjerna för alkoholtillstånd och det förebyggande alkohol- och drogprogrammet.

Primärvården möter många människor och har stor betydelse i det sekundärpreventiva arbetet. Tidig upptäckt av personer med hög och riskfylld alkoholkonsumtion är en mycket effektiv metod då det gäller att förändra högkonsumenternas alkoholbeteende. Undersökningar har visat att en mycket begränsad rådgivning vid ett tillfälle har lett till minskad och riskfri alkoholkonsumtion för många och att de alkoholrelaterade problemen minskade. Kommunen ser det därför som angeläget att primärvården ger rådgivning och därigenom tidigt upptäcka de patienter som har en riskfyllt hög alkoholkonsumtion.

Alkoholhaltiga drycker införs på ett organiserat sätt för att langas vidare till ungdomar. Det är därför en angelägen uppgift för polisen att intensifiera kampen mot langning av införda alkoholhaltiga drycker samt mot produktion och distribution av hembränd sprit.

Drogvaneundersökningarna i årskurs 7-9 som gjorts 1999, 2002, 2005 och 2008 gav en uppfattning om i vilka sammanhang ungdomar konsumerar alkohol och droger, vilka bruks- och missbruksmönster som finns och en uppskattning av nivån på konsumtionen. Med den kunskap om drogvanesituationen som undersökningar av detta slag ger, kan nya och preventiva arbetssätt utvecklas som är bättre anpassade till situationen i kommunen. För att kunna följa utvecklingen skall undersökningen upprepas vart tredje år.

Kommunen betraktar restaurangverksamhet som ett naturligt inslag i kommunens samhällsliv. Restauranger är viktiga mötesplatser som kan skapa fler och bättre kontaktytor mellan människor och bidrar till ett varierat umgängesliv.

Uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för samordning och uppföljning av det alkohol- och drog-förebyggande arbetet. Uppföljning av programmet skall redovisas för kommunfullmäktige vart annat år under årets andra halvår.
